

תאריך - 31/12/06

לכבוד
ועדת הכלכלה

הנדון: השגות עמותת "המקור" לגבי הכנסת ניהול זכויות קניין (DRM) לחוק

מערכות ניהול זכויות קניין (Digital Rights Management, או DRM) הן מערכות שמטרתן לאכוף על המשתמש ביצירה מוגנת (למשל DVD או תקליטור שמע) להשתמש בה אך ורק תחת תנאים שמוכתבים ע"י מי שמפיץ את היצירה. מערכות כאלו בד"כ ממומשות באמצעות הצפנת התוכן ואספקת תוכנה שמוכנה לאפשר גישה ליצירה אך ורק בתנאים שמוכתבים ע"י המפיצים של היצירה. בימינו, כמעט כל DVD שנמכר מוגן באמצעות מערכת ניהול זכויות, כמו גם מקצת התקליטורים, רוב המוזיקה וחלק מהספרים הדיגיטלים שנמכרים באינטרנט.

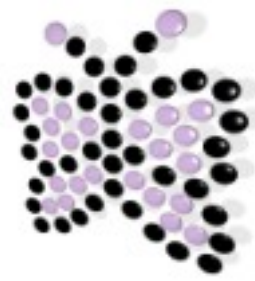
עמותת "המקור" מתנגדת בכל תוקף להכנסת כל סעיף שמקנה למערכות ניהול זכויות קניין מעמד גבוה יותר מאשר כל תוכנה אחרת. כל אותם הטיעונים אשר גרמו לוועדת הכלכלה, בצדק מוחלט, להתעקש על מתן זכויות הנדסה חוזרת לתוכנה תקפים גם במקרה של תוכנה שהיא חלק ממערכת ניהול זכויות קניין.

בנוסף לכל הסיבות שכבר נימנו, קיימים תקדימים לרוב שמראים שמפיצי התוכן משתמשים לרעה ביכולת הטכנולוגית שמקנות מערכות ניהול זכויות כדי להגביל את המשתמשים לדברים שהיו, אחרת, חוקיים, ואף רצויים. למעשה, איסור על המשתמש לבטל מערכות ניהול זכויות קניין מקנה למערכת מעמד של חוק, למפיץ שכתב אותה מעמד של מחוקק, ומרוקן מכל תוכן את סעיף 18 לחוק (שימושים שלא דורשים אישור), כמו גם את סעיפים 19 עד 30 שנמכים עליו (שימוש הוגן), כל זאת, ללא שום פיקוח מצד שום גוף ציבורי.

כדי להבין עד כמה מערכות ניהול זכויות קניין שוללות את זכויות המשתמשים, אין לנו אלא להסתכל על השימוש ההוגן הבסיסי ביותר שקיים ביצירה. אדם שקנה, למשל, DVD של סרט מצפה שיוכל להכניס את ה-DVD לנגן ה-DVD הביתי שלו, ולראות את הסרט. זכות זו היא כה בסיסית, עד שסעיף 11 לחוק מלכתחילה לא מתיימר להתנות אותה באישור בעל הזכויות, וממילא היא גם לא אמורה להיות מכוסה ע"י סעיפי השימוש ההוגן. מרגע שקנה אדם עותק חוקי של היצירה, מותר לו להשתמש בה ללא הגבלה.

סרטים שמופצים על DVD, כמעט תמיד, מוגנים במערכת ניהול זכויות קניין אשר מגבילה נגנים לנגן את הסרט באיזורים מסויימים בעולם בלבד. במילים אחרות, אדם שקנה סרט בארצות הברית לא יוכל, בעיקרון, לצפות בו בארץ. הגבלה זו כל כך קשה מנשוא לציבור עד שכמעט כל נגני ה-DVD שנמכרים בארץ לא אוכפים הגבלה זו (או הכילו הוראות פשוטות איך לגרום לנגן לא לאכוף את ההגבלה). למעשה, קבלת התיקון המוצע תוציא אל מחוץ לחוק מעל 95% מהנגנים שנמכרים ונמצאים בשימוש בארץ, וזאת ללא שהשימוש בהם מפר את זכויות היוצרים בכל צורה שהיא.

מגבלה זו הוצאה מחוץ לחוק ע"י הממונים על ההגבלים, הן באוסטרליה והן בניו-זילנד. חל איסור למכור במדינות אלו סרטים המוגבלים לאיזור גאוגרפי. עמותת "המקור" מאמינה שיש לממונה על ההגבלים שימושים טובים יותר לתקציבו ולזמנו מאשר לרדוף אחרי הסדרים הכובלים את הצרכן מתוקף תוכנת מחשב.

המקור – עמותה ישראלית לתוכנה חופשית ולקוד-מקור פתוח (ע"ר)

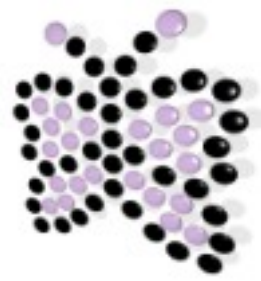
למעשה, כל הגבלה שמפיץ היצירה בוחר לממש בניהול הזכויות הופכת, מכח האיסור להורידה, למחייבת את קונה היצירה, בין אם יש תוקף חוקי למגבלה עצמה, ובין אם לאו. **למפיץ היצירה ניתן צ'ק פתוח לכתוב את חוק זכויות היוצרים שמתאים לו, ללא שלצרכנים תהיה אפשרות כלשהי לשמר לעצמם זכויות בסיסיות (כגון הזכויות שמעוגנות בסעיפים 19-30 של הצעת החוק), וללא שקיים כל פיקוח או אפשרות עירעור על החלטות המפיץ.**

אין להכחיש שחוקים בסגנון התיקון המוצע אכן קיימים במדינות אחרות, אולם דווקא בשל כך יש לנו אפשרות לראות את השלכות אותם החוקים, הן על המטרות אותן באו החוקים לקיים, והן השלכות אחרות, מחוץ לכוונת החוק ושאינן רצויות, אשר אותם החוקים יצרו בפועל.

מטרת החוקים היתה לאפשר לבעלי הזכויות ולמפיצים להלחם בתופעת הפיראטיות. הכוונה היתה לאפשר הגנה טכנולוגית בנוסף להגנה החוקית, ובכך להקטין את תופעת ההעתקות הבלתי חוקיות. כפי שהפדרציה לתקליטים תהיה הראשונה לספר, תופעת ההעתקות, בפרט דרך האינטרנט, לא קטנה מאז 1998, אז חוקק ה-DMCA, החוק הרלוונטי בארצות הברית, אלא רק גדלה. **ניתן לומר בהחלטיות שאת מטרתו הראשית לא הצליח ה-DMCA להשיג, ואף לא להתקרב אליה.**

מנגד, להלן רשימה חלקית של מקרים שבהם נעשה שימוש בסעיפים הרלוונטים של ה-DMCA כדי לנסות למנוע תחרות או שימוש הוגן:

- חברת לקסמרק הטמיעה במחסניות הדיו למדפסות לייזר שייצרה רכיב אלקטרוני שמטרתו למנוע מייצרני צד שלישי לייצר מחסניות תואמות, תוך **הקטנת התחרות והעלאת המחירים**. חברת Static Control הצליחה לייצר מחסניות תואמות, ונתבעה על הפרת ה-DMCA. לקסמרק הוציאה צו מניעה זמני. לאחר 19 חודשים של התנהלות משפטית, **הצו בוטל והתביעה נדחתה, אך Static Control איבדה מעל שנה וחצי שבה לא יכלה למכור את מוצריה.**
- מתכנת נורווגי פרסם קוד לקריאת התוכן מתוך DVD, **מתוך מטרה לאפשר כתיבת נגני DVD על מערכות לינוקס**. תעשיית הסרטים הוציאה צווי מניעה בסיטונות כנגד מי שמפרסם את הקוד, תוך טענה שהקוד עובר על לשון ה-DMCA. תוכנות חופשיות שמאפשרות הצגת סרטי DVD על לינוקס אכן נכתבות, **אבל הסטטוס החוקי שלהן בארצות הברית מוטל בספק, על אף שאינן מאפשרות כל חריגה ממה שחוק זכויות היוצרים מאפשר.**
- מתכנת רוסי נעצר במלון בלאס וגאס בזמן כנס אבטחת מידע בעוון פירסום האלגוריתם שמגן על תוכן של ספרים אלקטרוניים של חברת אדובי. האלגוריתם הנדון שייך למשפחת הצפנה שנפרצה לפני יותר מ-400 שנה. **המתכנת הוחזק עם צו איסור עזיבת צפון קליפורניה במשך כחצי שנה**, אחריה מסכימים איתו על עסקת טיעון במסגרתה הוא יעיד כנגד החברה שבה הוא עבד בתמורה לביטול האשמות נגדו. במשפט הוא העיד הן מטעם ההגנה והן מטעם התביעה. **חבר המושבעים מצא שעל אף שאין ויכוח על העובדות היבשות, ועל הפרה של ה-DMCA, החברה לא עשתה כל דבר רע.** **בעקבות המקרה יש ניסיון שלא לקיים כנסים גדולים בנושאי אבטחת מידע והצפנה בארצות הברית, כיוון שחוקרים מחוץ לארצות הברית מהססים להגיע.**
- פרופסור מאוניברסיטת פרינסטון נענה לאתגר של איגוד התקליטים לנסות לשבור מנגנון לניהול זכויות קניין. התנאי לקבלת הכסף היה חתימה על הסכם, עליו הפרופסור לא חתם, ואף לא דרש את הכסף. המנגנון נפרץ, ואיגוד

המקור – עמותה ישראלית לתוכנה חופשית ולקוד־מקור פתוח (ע"ר)

התקליטים דרש, תחת ה-DMCA, שהמאמר לא יפורסם. הפרופסור תבע בבית משפט את הזכות לפרסם, ואיגוד התקליטים התחייב שלא לתבוע.

מהדוגמאות עולה שגם במקרה שתביעות חסרות הצדקה שמתבססות על החוק נדחות, הן נדחות אחרי זמן רב וגרימת נזקים משמעותיים לנתבעים. החוק רחב מידי וכולל יותר מידי מגבלות שאינן קשורות למטרתו המקורית. **אם נוסיף לכך את העובדה שהחוק לא עוזר כנגד ההעתיקות הבלתי חוקיות, הרי שאנחנו יכולים לראות שנזקי החוק גדולים בהרבה מתועלתו.**

אנו לא היחידים שחושבים כך. ב-2002 **ריצ'רד קלארק, האחראי העליון על אבטחת המידע ברשת מטעם הממשל בארצות הברית, התבטא כך: "אני חושב שהרבה אנשים לא חשבו עד כמה גדולה ההשפעה המדכאת של החוק על המחקר בתחומי פרצות אבטחה עשויה להיות"** (מקור – Boston Globe).

אנו מאמינים שהדבר הנכון הוא לא להכניס נושא כל כך גדול וכל כך שנוי במחלוקת אל תוך חוק זכויות היוצרים בפרט, ולספר החוקים בכלל.

בברכה,

שחר שמש
ועד עמותת "המקור"